

svoje vystúpenie problematiky determinizmu. Celkove v tejto sekcii, ako na záver konštatoval jej predseda, nedošlo k väčšej výmene názorov, vystúpenia mali skôr charakter monológov.

Atmosféra pravej tvorivej diskusie vládla v tretej sekcii. Vystúpilo tu takmer 30 účastníkov a niekoľko prihlásených príspevkov nemohlo odzniesť pre časovú tieseň. Veľký záujem vyvolali vystúpenia, ktoré sa dotýkali predmetu a štruktúry historického materializmu ako filozofickej teórie (St. Popov, V. Ivanov, B. Ďankov, T. Georgievová — BER), jednoty dialektického a historického materializmu (T. Kisjov, BER; A. Kosing, NDR a iní), vzťahu historického materializmu a sociológie (Ch. Dobrijanov, BER; J. Ladosz, PER; V. S. Barulin, ZSSR; K. Vasilev, BER; J. K. Pletnikov ZSSR a iní). V podstate sa prezentovali dve stanoviská: 1. bez všeobecnej sociológie historický materializmus nebude skutočnou vedou o spoločnosti, 2. zahrnutie všeobecnej sociológie do historického materializmu vedie k ich splynutiu. Ukázala sa naliehavá potreba riešiť sporné otázky na základe fundamentálneho výskumu.

V tejto sekcii sa posudzovali aj viaceré iné otázky. V. S. Barulin (ZSSR) sa vo svojom koreferáte sústredil na analýzu systému zákonov a kategórií historického materializmu. M. Jankov (BER) analyzoval niektoré nové varianty technologického determinizmu. A. K. Uledov (ZSSR) sa zaoberal otázkou rozpracovania teórie spoločenských vzťahov. Vymedzením pojmu sociálna aktivita sa zaoberal L. Sivílov (BER). Niektorým aktuálnym otázkam teórie spoločenského vedomia bol venovaný príspevok D. Gardeva (BER). K. Delev (BER) charakterizoval vzťah Léviho-Straussa k historickému materializmu. Kritikou novoalthusserovského variantu marxistickej filozofie v Latinskej Amerike sa zaoberala S. Rodriguesová (Kuba). Z československých účastníkov vystúpili v tejto sekcii J. Netopilík (*Formovanie jednoty duchovného života za socializmu*), S. Machleidtová (*Historickomaterialistický prístup k riešeniu vzťahu vedy a humanizmu v podmienkach socializmu*) a R. Kopsová (*K otázke sociálnej determinácie vedomia osobnosti*).

6. júna prijal účastníkov XIII. zasadnutia Medzinárodnej varnianskej školy tajomník ÚV Bulharskej komunistickej strany súdr. Stojan Michajlov, ktorý ich oboznámil so súčasnou situáciou v Bulharsku a poukázal na význam ďalšieho tvorivého rozvíjania marxisticko-leninskej filozofie. Šiestich popredných filozofických pracovníkov z Kuby, NDR, VDR a ZSSR vyznamenali pamätnou medailou 1300. výročia Bulharska.

Na druhom (záverečnom) plenárnom zasadnutí bol zhodnotený priebeh práce v jednotlivých sekciách a schválilo sa komuniké. Novým predsedom Vedeckej rady sa stal člen korešpondent AV ZSSR G. L. Smirnov. Záverečné slovo predniesol člen korešpondent BAV St. Angelov, ktorý vyzdvihol tvorivú aktivitu a ideovú jednotu účastníkov, ktorí zastupovali rôzne generácie filozofických kádrov socialistických krajín. Hlavnou témou budúceho zasadnutia v roku 1986 bude *Dialektika súčasnej epochy*.

Raisa Kopsová, Euboslav Doval

VÝZNAMNÉ PODUJATIA SLOVENSKEJ FILOZOFICKEJ SPOLOČNOSTI

V dňoch 21.—23. marca tohto roku sa konalo v Krpáčovej Valné zhromaždenie (21. 3.) a teoretický seminár (22.—23.3) na tému *Filozofické problémy*

vedecko-technického pokroku, ktoré poriadala Slovenská filozofická spoločnosť. Valné zhromaždenie SFS otvoril a viedol jej podpredseda, člen korešpondent SAV Ján Bodnár, DrSc. So správou Ústredného výboru SFS o činnosti SFS od ostatného Valného zhromaždenia vystúpil jej predseda, profesor PhDr. R. Šíma, DrSc. V prednesenej správe oboznámil prítomných členov a funkcionárov SFS s dôkladnou analýzou činnosti a plnenia úloh SFS (ako i s plnením uznesení ostatného VZ SFS spred troch rokov) za uplynulé obdobie, ktoré jej ako integrálnej zložke marxisticko-leninského frontu uložila strana a spoločnosť.

Vo svojom vystúpení predseda SFS zdôraznil skutočnosť, že marxisticko-leninská filozofia predstavuje teoreticko-metodologické filozofické jadro teórie marxizmu leninizmu, ktorá je ideológiou robotníckej triedy a teoretickým nástrojom socialistickej revolučnej praxe. Práve marxisticko-leninská filozofia sa môže úspešne rozvíjať len ako organická zložka teórie marxizmu-leninizmu v organickom spojení s politikou strany, ktorá uvedomele a plánovite riadi proces budovania rozvinutej socialistickej spoločnosti. „Plnenie strategickú línie strany kladie náročné úlohy a bude klásť ešte náročnejšie úlohy aj pred slovenský filozofický front a jeho inštitucionálnu formu — Slovenskú filozofickú spoločnosť. Marxisticko-leninská filozofia prejavuje svoju najhlbšiu podstatu, poslanie a zmysel predovšetkým vo svojej spoločenskej funkcii vzhľadom na život a prax socialistickej spoločnosti. Plnením spoločenských funkcií si najlepšie overuje nielen svoju kvalitu, silu a možnosti, ale sa aj sama najplnšie rozvíja a skvalitňuje“, uviedol R. Šíma.

V súvislosti s novým charakterom našej marxisticko-leninskej filozofie a jej náročných úloh, ktoré má marxisticko-leninská filozofia voči spoločnosti plniť, je potrebné venovať zvýšenú pozornosť aj otázkam „... jej inštitucionalizácie, štrukturalizácie, organizácie riadenia a propagácie. Tento rozmer marxisticko-leninskej filozofie a činnosti jej pracovísk a pracovníkov kladie pred celý náš filozofický front, a Slovenskú filozofickú spoločnosť zvlášť, celý rad netradičných problémov, ktoré budeme musieť riešiť novým spôsobom. Ich riešenie priamo a vo väčšej miere, než si to uvedomujeme, ovplyvňuje tvorivý rozvoj našej filozofie a kvalitu plnenia všetkých jej funkcií.“ Ďalej vo svojich úvodných poznámkach k správe pre VZ SFS pokračoval jej predseda formulovaním ďalších úloh, pred ktorými stojí náš dnešný filozofický front. Zdôraznil, že prvoradou úlohou filozofie je práve „... filozoficko-sociálne objasňovanie charakteru našej doby, hľadanie východísk z jestvujúcej situácie, spoluúčasť na stratégii a taktike boja za ľudskú perspektívu. Ide najmä o filozofickú analýzu jestvujúcich protirečení, dialektiky subjektívnych a objektívnych faktorov, sociálno-spoločenského rozvoja a vplyvu reálneho socializmu naň.“ Autor venoval ďalej však pozornosť aj zodpovedaniu zásadných otázok základného poslania filozofie a filozofov v našej spoločnosti a zamýšľal sa nad otázkami, akú úlohu zohrávame a aké funkcie plníme v socialistickej spoločnosti a v našej epoche vôbec. „Má naša činnosť a poslanie nejaký zvláštny ľudský zmysel v tom veľkom dejinnom zmysle socializmu a ľudstva?“

V ďalšej časti prednesenej správy sa jej autor venoval podrobnej analýze vnútornej organizačných, inštitucionálnych otázok filozofie ako vedného odboru, spojených s výchovou mladého vedeckého „dorastu“, rozmiestňovania a uplatňovania absolventov filozofie v praxi, ako i problémom zvyšovania autority filozofie v odbornom i spoločenskom živote, ktorá si však nevyhnutne

vyžaduje odbúravanie rezerv v zvyšovaní angažovanej aktivity členov SFS.

Po úvodnej, môžeme povedať *kriticky náročnej* teoretickej časti venoval pozornosť autor správy praktickým cieľom konania Valného zhromaždenia SFS. Okrem zvolenia nového ÚV SFS a posúdenia a schválenia nových stanov SFS, vypracovaných podľa *Návrhu jednotných stanov československých vedeckých spoločností pri ČSAV a SAV*, k týmto cieľom patrilo i náročné zhodnotenie práce SFS a plnenia uznesení ostatného VZ SFS spred troch rokov. Uvedené VZ SFS sa konalo krátko po XVI. zjazde KSČ a ako zdôraznil R. Šíma, bolo poznamenané jeho duchom. „Možno povedať, že závery, línia a uznesenia XVI. zjazdu KSČ sa stali základným východiskom a hlavným obsahovým zameraním činnosti SFS, jej Ústredného výboru v uplynulom funkčnom období.“ Do činnosti SFS sa významne premietali i uznesenia 8. pléna ÚV KSČ, ako i následného pléna ÚV KSS o urýchlňovaní vedecko-technického pokroku. SFS venovala svoju pozornosť týmto otázkam, najmä z filozofického aspektu, o čom svedčí široká aktivita jej členov v oblasti odbornej i popularizačnej (angažovaná publicistika). „Na základe línie a záverov XVI. zjazdu KSČ a v duchu stanov SFS usmerňoval ÚV SFS jej prácu a prácu pobočiek tak, aby sa slovenská filozofia ako organická zložka československej filozofie rozvíjala predovšetkým ako filozofia socialistickej a komunistickej prestavby sveta a našej spoločnosti zvlášť, v kontextoch s marxisticko-leninskou filozofiou v bratských socialistických krajinách a aby svojimi výsledkami pomáhala pri poznávacej, programátorskej, ideologickej a organizačno-riadiacej činnosti strany.“

Celá činnosť Ústredného výboru, ako i celej SFS v uplynulom období od ostatného Valného zhromaždenia, bola orientovaná, ako konštatoval predseda SFS, najmä týmito smermi:

- na prednáškovú činnosť a diskusie na pôde SFS a jej pobočiek;
- na organizovanie teoretických a ideologických filozofických i interdisciplinárnych seminárov celoštátneho i národného charakteru, neraz aj s medzinárodnou účasťou;
- na organizovanie slávnostných a spomienkových podujatí;
- na prípravu VZ SFS a spoluprácu ÚV SFS a pobočiek SFS.

Dôraz sa pritom kládol najmä na:

- a) prepojenie filozofie s vedou a aktuálnymi otázkami života a praxe našej spoločnosti a politiky strany;
- b) prepojenie filozofie a vedy s procesom vedecko-technického pokroku;
- c) snahu o posilnenie tímovitosti, plánovitosti, interdisciplinárnosti a integračných tendencií vo vedeckovýskumnej činnosti a v súvislosti s tým na rastúce teoreticko-filozofické, metodologické, svetonázorové a ideologické otázky vedy.“

R. Šíma potom v ďalšom uviedol celý rad pozitívnych faktorov v živote Slovenskej filozofickej spoločnosti, akými napríklad sú: vzrast členskej základne, upevnenie príspevkovej disciplíny, vzrast záujmu o činnosť SFS vo filozofickej, ale i nefilozofickej verejnosti, ďalší rast aktivity pobočiek SFS, ako i založenie novej pobočky v Žiline, konkrétne prehĺbenie spolupráce s ďalšími vedeckými spoločnosťami pri SAV, čoho výrazom bolo i usporiadanie interdisciplinárnych seminárov a sympózií, ako i zintenzívnenie spolupráce a výmeny informácií s ČSFS. Veľký význam v činnosti SFS sa v uplynulom období pripisoval usporiadavaniu celoslovenských i celoštátnych interdisciplinárnych

seminárov, ktoré si už získali všeobecný záujem a popularitu ako medzi filozofmi, tak aj predstaviteľmi iných spoločenskovedných disciplín a vedeckých spoločností SAV. Dôkazom toho, že o filozofickú problematiku prejavujú jednotlivé vedecké i umelecké disciplíny čoraz väčší záujem, je aj stále rastúci počet pozvaní odborníkov z oblasti filozofie na nimi usporiadané rôzne teoretické podujatia.

V uplynulom funkčnom období, ako konštatoval R. Šíma, ÚV SFS v spolupráci so svojou členskou základňou zorganizoval tri spomenuté interdisciplinárne semináre v kooperácii s niektorými ďalšími vedeckými spoločnosťami SAV. Konkrétne išlo o seminár: 1. *Filozofické problémy astronómie*, na ktorom sa zúčastnilo takmer 80 vedeckých pracovníkov z oblasti filozofie, astronómie, fyziky. Okrem teoretických otázok sa tu riešili aj viaceré otázky výučby filozofie, súvisiace s astronómickou problematikou. 2. V rámci príprav na XVII. svetový filozofický kongres sa konal vo februári 1983 celoštátny teoretický interdisciplinárny seminár na tému *Filozofické otázky kultúry* v spolupráci s Národopisnou spoločnosťou SAV a výskumným ústavom kultúry. Zúčastnilo sa na ňom takmer 70 pracovníkov z rôznych spoločenskovedných a umenovedných odborov. 3. Ďalším pripravovaným podujatím tohto druhu bol seminár na tému *Filozofické problémy vedecko-technického pokroku* (ktorý sa konal v nadväznosti na VZ SFS v nasledujúcich dňoch, o čom referujeme nižšie).

Po odznení Správy ÚV SFS za uplynulé volebné obdobie oboznámil jej predseda prítomných so vzorovým „Návrhom jednotných stanov čs. vedeckých spoločností pri ČSAV a SAV“ a v mene ÚV SFS doporučil Valnému zhromaždeniu prijať tieto stanovky za základ ďalšej činnosti SFS. Pri tejto príležitosti R. Šíma oboznámil VZ v kocke i s históriou vzniku vedeckých spoločností pri SAV, najmä našej spoločnosti a ich organizačným postavením a štatútom. Valné zhromaždenie potom predložený návrh nových stanov schválilo. Súčasťou Valného zhromaždenia SFS bola i voľba nového Ústredného výboru SFS pre ďalšie volebné obdobie.

Ako sme už uviedli, po skončení VZ SFS pokračovalo podujatie teoretickým seminárom na tému *Filozofické problémy vedecko-technického pokroku* a s prvým referátom autorov doc. PhDr. E. Dudu, CSc. a prof. PhDr. R. Šímu, DrSc., nazvaným *Filozofické problémy vedecko-technického pokroku a úlohy filozofie pri jeho rozvoji* vystúpil E. Duda. Autor vo svojom referáte poukázal na skutočnosť, že plnenie strategickej, revolučnej úlohy našej vedy so zreteľom na urýchlenie a zefektívnenie vedecko-technického pokroku súvisí aj s riešením celého radu najvšeobecnejších filozofických, teoreticko-metodologických, politicko-ideologických i kultúrnych otázok vedecko-technického pokroku. Pri riešení týchto otázok je však nezastupiteľná angažovaná aktivita nášho filozofického frontu. E. Duda ďalej v tejto súvislosti zdôraznil, že napriek reálne dosiahnutým pozitívnym výsledkom v oblasti výskumu podstaty a charakteru vedecko-technickej revolúcie vo filozofickej literatúre nie sú ešte stále dostatočne a všestranne objasnené otázky vedecko-technického pokroku, ani ďalšie čiastkové problémy, súvisiace s rozvojom vedy a techniky a VTR vôbec. „Výskum a objasňovanie týchto otázok sú dôležité okrem iného aj preto, že dochádza k stotožňovaniu pojmov vedecko-technického pokroku, vedecko-technického rozvoja a vedecko-technickej revolúcie, čo prirodzene spôsobuje vytváranie nesprávneho vzťahu k vedecko-technickej revolúcii ako

kvalitatívne novej etapy vedecko-technického pokroku“, uviedol E. Duda. Vo svojom príspevku autor ďalej podrobil dôkladnej analýze obsah jednotlivých uvedených pojmov, pričom nezostal na báze púhej deskripcie, ale tvorivým spôsobom rozviedol i existujúce súvislosti medzi nimi z aspektu marxisticko-leninskej filozofie a zdôraznil ich významnú poznávaciu funkciu. Autori referátu poukázali ďalej na potrebu aplikácie nových, komplikovanosti objektu výskumu adekvátnych metód (vedecko-technický pokrok ako multidimenzionálny jav) s uplatnením princípu historicosti a interdisciplinárnosti. „Z teoreticko-metodologického aspektu vystupuje pri skúmaní, prognózovaní a rozvíjaní vedecko-technického pokroku do popredia úloha filozofie najmä pri objasňovaní jeho komplexnosti, historicosti, systémovosti a protirečivosti.“ V tomto výskume má podľa autorov referátu nezastupiteľné miesto práve filozofia, pretože len pomocou, resp. prostredníctvom nej možno „prekonať určité stopy atomizácie, pluralizmu a rezortizmu a vytvoríť naozaj integračný základ na skúmanie vedecko-technického pokroku z pozície reprezentantov jednotlivých vied.“

S ďalším referátom, nazvaným *Veda ako hodnota a hodnota vedy* vystúpil čestný hosť podujatia SFS, predseda ČSFS, člen korešpondent ČSAV Vladimír Ruml. V. Ruml vo svojom vystúpení poukázal na súvislosť medzi vedecko-technickým pokrokom, procesom budovania rozvinutej socialistickej spoločnosti a premenou vedy na všeobecnú revolučnú silu v týchto spoločenských podmienkach. Zaoberal sa otázkami zospoločenšenia vedy, premenou vedy na bezprostrednú výrobnú a politickú silu.

Pre dialektickomaterialistický komplexný prístup ku skúmaniu skutočnosti je podľa autora nevyhnutné rozvinúť integračnú funkciu filozofie. Marxisticko-leninská filozofia skúma proces poznania v špeciálnych vedách, zovšeobecňuje poznatky špeciálnych vied, vysvetľuje svet ako celok a dialektiku jeho poznania a premeny človeka. „Marxisticko-leninská filozofia je jednotou ontologickej a gnozeologickej problematiky; to má podstatný význam pre štruktúru vzájomného pôsobenia filozofie a špeciálnych vied.“

Spoločensko-historická koncepcia vývoja vedy vychádza nevyhnutne z dialektickomaterialistickej teórie odrazu. Spoločenský charakter procesu poznania zahŕňa ako svoj imanentný moment i dialekticky zrušené prírodnofyziologické podmienenie poznávacej činnosti. Spoločenský charakter procesu poznania nie je možné redukovať na jednostranný sociologizmus alebo naturalizmus.“ Prakticko-predmetná činnosť človeka zahŕňa tak premenu sveta podľa jeho objektívnej logiky, ako aj jeho premenu podľa potrieb a záujmov človeka. Z toho vyplýva, že teoretická explikácia skutočnosti je ako jej poznaním, tak i jej hodnotením. Marxisticko-leninská filozofia preto zdôrazňuje jednotu ontologických, gnozeologických a axiologických momentov, uviedol V. Ruml vo svojom vystúpení. V ďalšej časti svojho referátu venoval autor pozornosť kritike pozitivistických a novokantovských koncepcií metafyzického oddeľovania poznávania a hodnotenia.

Autorom ďalšieho referátu bol akademik SAV Vladimír Cirbes. Vo svojom príspevku, nazvanom *Humánne súvislosti vedecko-technického pokroku*, sa zamýšľal nad aktuálnymi a závažnými otázkami etiky vedecko-technickej revolúcie. V úvodnej časti svojho príspevku autor vymedzil relevantné, najfrekvencovanejšie pojmy používané v danej oblasti poznania. Svoju pozornosť ďalej venoval charakteristickým znakom rozvoja vedy v súčasnosti, najmä

rastu významu „etického ekvivalentu vedy“, ktorý v dnešných komplikovaných medzinárodných vzťahoch nadobúda zvláštny význam najmä v súvislostiach s imperialistickou hrozbou zneužitia poznatkov modernej vedy.

Ambivalencia vedy a techniky, možnosť ich antihumánneho zneužitia, pochopenie humanistických potencií a humanizujúcich funkcií modernej vedy nastolili nevyhnutnosť analýzy kvalitatívnych premien, odohrávajúcich sa v základoch samotnej vedy a jej vzťahov k ostatným duchovným i praktickým aktivitám človeka. Svoj skutočný zmysel získava veda totiž len vo zväzku s ostatnými formami ľudskej činnosti, vytvárajúcimi materiálnu a duchovnú kultúru ľudstva. Autor vo svojom referáte kladol akcent na závažnú myšlienku, že veda, najmä súčasná veda v daných podmienkach nie je len špecifickou formou spoločenského vedomia, ale aj súčasne špecifickou ľudskou aktivitou, do istej miery relatívne autonómnou, ktorá v činnosti človeka zaujíma zvláštne miesto, je spätá s jeho hodnotovou orientáciou a v neposlednom rade i so sociálnym systémom, v ktorom pôsobí. Humanizačnú funkciu vedy, ako zdôraznil V. Cirbes, je možné pochopiť len vtedy, ak chápeme vedu v celej jej komplexnosti a mnohodimenzionálnej funkčnosti ako významnú zložku sociálneho systému, ktorá preberá jeho hodnotovú orientáciu. „V schopnosti vedy produkovať univerzálne — prakticky typ vzťahu človeka ku svetu, pôsobiť ako univerzálna sila, zodpovedajúca potrebe človeka po univerzálnom rozvoji, spočíva humanistická podstata a humanizujúca funkcia vedy.“ Túto však nemôžeme chápať ako samopôsobiacu silu, ale len ako potenciálnu možnosť prísne determinovanú spoločenskými pomermi — typom spoločnosti. „Socialistická spoločnosť je historicky prvou spoločnosťou, v ktorej vedecko-technický pokrok ako súčasť všestranného historického pokroku uvedomele slúži humanistickým cieľom. Až socializmus vytvára predpoklady, aby sa jednota vedy a humanizmu naplnila a prakticky uplatnila.“ Autor referátu v tomto kontexte upozornil ďalej na významnú skutočnosť, že marxizmus-leninizmus chápe človeka ako celistvú bytosť v jej historickej a spoločenskej konkrétosti a v jej dialektickom vzťahu s predmetným svetom. Práve v tom autor vidí základnú platformu skutočne vedeckého prístupu k vymedzeniu podstaty humanizmu, jeho princípov a spôsobov jeho realizácie. Ďalej V. Cirbes poukázal na niektoré problémy, v ktorých možno rozpoznať zložitosť a istú vnútornú protirečivosť vedecko-technického rozvoja a naplňania jeho humanizujúcej funkcie. V spojitosti s tým vyzdvihol myšlienku „že ak sa má vedecko-technický pokrok v podmienkach socializmu rozvíjať v plnom súlade s princípmi reálneho humanizmu, je nevyhnutná permanentná konfrontácia plánov, zámerov a výsledkov vedecko-technického rozvoja so základnými cieľmi socialistickej revolúcie, komunistického hnutia, najvlastnejším zmyslom ktorých je bohatý rozvoj ľudskej osobnosti“.

PhDr. D. H a j k o, CSc., v príspevku nazvanom *Niektoré otázky vzťahu kultúry a vedecko-technického pokroku* sa zaoberal hľadaním odpovede na ťažiskovú otázku; či dosiahnutie vyššej úrovne v rozvoji a využívaní techniky a vo vývoji spoločenského organizmu vedie, resp. nevedie k zmenám v úrovni jednotlivých oblastí kultúry. Autor správne upozorňuje na fakt, že vyšší stupeň vedecko-technického rozvoja nevedie ešte automaticky k zvýšeniu úrovne kultúry spoločnosti, ale „javí sa tu potreba uvedomelého a relatívne samostatného riadenia ich vývinu v procese vedecko-technického rozvoja“. D. Hajko ďalej výstižne poukázal na určité zmeny, ktoré v socializme do oblasti kultú-

ry prináša rozvoj vedy a techniky. Ide najmä o zmeny v charaktere kultúry, vo funkcii kultúry a v spôsobe tvorby a realizácie kultúrnych hodnôt. Charakter kultúry autor vymedzil ako „súhrn znakov, ktoré určujú postavenie kultúry v spoločnosti ako priesečník medzi pretrvávajúcim okolitým svetom a sebarozvojom človeka“. Tieto zmeny úzko súvisia s tým, že pokrok v oblasti vedy a techniky mnohokrát spôsobom zasahuje profil života a potrieb človeka žijúceho v socialistickej spoločnosti, pričom na jednej strane sa síce „zmenšuje tlak reprodukčných starostí, na druhej strane však dolieha na ľudí zvýšená potreba racionálne uchopiť problematiku pomeru medzi pretváraním okolitého sveta a sebarozvojom človeka, dialektiku vzťahu tvorcu a jeho tvorbu“. Zmeny vo funkcii kultúry v priebehu kultúrnej revolúcie, ktorá je súčasťou každej sociálnej revolučnej zmeny, vidí autor referátu prebiehať v troch kategóriách. V prvej skupine týchto zmien vystupuje kultúra ako isté stelesnenie vývinových možností človeka ako spoločenskej bytosti. Druhá kategória zmien podľa D. Hajku súvisí s funkciou kultúry ako zmyslu ľudského života, ľudskej existencie. „Kultúrne výtvory temer vždy aspirovali na postavenie ochrancov nárokov ľudí na šťastie a na špecificky ľudské formovanie spoločenského života. Vedecko-technický pokrok za socializmu odкрýva nové možnosti pre toto sebauplatňovanie a sebautváranie človeka v rámci kultúry; vytvorenie kvalitatívne nových predmetných podmienok ľudského života so sebou prináša uvoľnenie tvorivých síl.“

Zmeny funkcií socialistickej kultúry v procese vedecko-technického pokroku v tretej kategórii sa podľa autora týkajú vzájomného ovplyvňovania ľudskej činnosti, ktorú zahŕňame pod pojem kultúra a civilizačný proces, ktorý súvisí s rozvojom vedy a techniky na najvšeobecnejšej úrovni.

Zmeny v spôsobe tvorby a realizácie kultúrnych hodnôt sú v podmienkach vedecko-technického pokroku predovšetkým podmienené výrazným zlepšením možností rozširovania existujúcich výsledkov poznania na širšie okruhy ľudí ako doteraz a tiež zlepšením možností prístupu širokého okruhu záujemcov k umeleckým dielam prostredníctvom moderných masovokomunikačných prostriedkov. „Zámerné a uvedomelé využívanie týchto možností je neodmysliteľným znakom vzťahu kultúry a vedecko-technického pokroku v socialistickej spoločnosti. Ak na jednej strane môžeme povedať, že dnes už jedine pokrok vo vede a technike umožňuje uskutočnenie reálneho humanizmu, ktorý je obsahom socialistickej kultúry, na druhej strane využitie možností, ktoré poskytuje civilizačný rozvoj v rámci vedecko-technického pokroku, je dokonale možné iba v pokrokovom spoločenskom zriadení“, zdôraznil D. Hajko.

Po ukončení referátovej časti teoretického seminára sa konala diskusia „za okrúhlym stolom“, v ktorej členovia SFS zaujímali stanovisko a vyjadrovali svoje názory k niektorým aktuálnym otázkam filozofického života, poslania filozofie, filozofickej výučby a prípravy filozofických kádrov, vedeckovýskumnej práce v oblasti filozofie, vzťahu filozofie k spoločenskej praxi atď. Diskusia k naneseným problémom bola skutočne živá a angažovaná a aktuálnosť týchto otázok sa premietla i do rokovania v posledný deň seminára, keď bol vytvorený priestor pre vystúpenia s diskusnými príspevkami. Záujem o vystúpenie a kvalita diskusných príspevkov svedčia o tom, že i tento teoretický seminár na tému *Filozofické problémy vedecko-technického pokroku*, usporiadaný SFS, bol plnohodnotným a dôstojným pokračovateľom dnes už možno povedať rozvíjajúcej sa tradície týchto podujatí.

Na seminári odznel rad závažných referátov i diskusných príspevkov, ktoré skutočne mali čo povedať nielen odborníkom v oblasti marxisticko-leninskej filozofie, ale boli nesporne zaujímavým materiálom i pre záujemcov z ďalších spoločenskovedných odboroch, najmä z oblastí, v ktorej sa otázkami pokroku a vedecko-technického pokroku zvlášť intenzívne zaoberajú, t. j. pre našu sociológiu a vedecký komunizmus.

Emília Kollárová

SEMINÁR O DIALEKTICKOM PROTIREČENÍ

Katedra marxisticko-leninskej filozofie FFUK v Bratislave sa rozhodla pravidelne uskutočňovať vedecké semináre venované aktuálnym ideologickým a teoretickým problémom. Semináre majú prezentovať výsledky vedeckej práce pracovníkov katedry širšej verejnosti a zároveň majú pomôcť a koordinovať vedeckú prácu na vysokoškolských pracoviskách.

Prvá z plánovaných akcií sa uskutočnila 30. mája 1984 a seminár bol venovaný problematike *Dialektické protirečenie ako základná kategória materialistickej dialektiky*. Úvodný referát prednesený doc. PhDr. J. Coufalom, CSc., bol venovaný téme *Spory o dialektické protirečenie*. Pokúsil sa určiť základné zdroje sporov okolo interpretácie pojmu protirečenia a načrtnúť kritériá, ktoré umožňujú rozhodnúť o adekvátnosti navrhovaných riešení. Zdôraznil predovšetkým úlohu systémového hľadiska ako základného teoretického arbitra v sporoch o povahe dialektických protirečení. Doc. PhDr. V. Černík, DrSc., v referáte *Dialektické protirečenie a pojem krajnosti* poukázal predovšetkým na zásadnú odlišnosť heglovského a Marxovho riešenia problému vzťahu medzi formálnymi a reálnymi protirečeniami. Sústredil sa na tri základné tematické okruhy: problém vzťahu totožnosti a rozdielnosti; problém sprostredkovania medzi krajnosťami a problémom pôvodu antinómií. Doc. PhDr. M. Suchý, CSc., hovoril o dialektických protirečeniach a ich reflexii v pojmoch. Zdôraznil, že objektívne protirečenia vyjadrujeme vždy prostredníctvom konkrétnych kategórií, obsahových charakteristík, ktoré sú determinované stavom nášho poznania. V súvislosti s tým poukázal na odlišnosť filozofickej a špeciálnovednej reflexie objektívnych protirečení.

Ku všetkým trom referátom sa rozprúdila živá diskusia, v ktorej vystúpili viacerí súdruhovia: akademik V. Čirbes, Švihran, Marcelli, Zigo, Hohoš, Cmorej, Greguš, Dubnička, Skalský, Novosád, Sedová. Diskutovalo sa predovšetkým o možnostiach konkretizácie základných pojmov dialektiky, o ich aplikabilite pri konkrétnom vedeckom skúmaní, ako i o vzťahu dialektického a historického materializmu.

Po obedňajšej prestávke seminár pokračoval referátom PhDr. M. Marcelliho, CSc., venovanom rozboru Heglovej koncepcii protirečenia. Doc. PhDr. E. Farkašová, CSc., hovorila o dialektických protirečeniach v umeleckej reprodukcii skutočností. Referát PhDr. Z. Kiczkovéj, CSc., bol venovaný významu dialektického protirečenia v biológii. Aj k týmto trom referátom sa obsiahlo a vecne diskutovalo. Hovorilo sa o vzťahu Kanta a Hegla, Heglovej interpretácii ontologického dôkazu existencie, o vzťahu umenia a